

Econder

International Academic Journal

[Econder], 2024, 8 (2): 210- 227

Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlığa Etkisi

&

The Effect of Digital Literacy on Financial Literacy

Elif ÇETİN

Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,

E-Mail: elif.cetin@ibu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8051-0152

Arif Tumiçin KIZILASLAN

E-Mail: arifkt@gmail.com

ORCID: 0009-0001-1508-3342

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Received : 19.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 30.10.2024

Yayın Tarihi / Published : 31.12.2024

Yayın Sezonu : Aralık

Pub Date Season : December

Cilt / Volume: 8 Sayı/ Issue: 2 Sayfa / Pages: 210- 227

Atıf/Cite as: Çetin, E., & Kızılaslan, A. T. (2024). Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlığa Etkisi. Econder Uluslararası Akademik Dergi, 8(2), 210-227. <https://doi.org/10.35342/econder.1586729>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Hayrettin KESGİNGÖZ- KSU University, Kahrmanmaraş, 46000 Turkey. All rights reserved.

Öz

Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık, bireylerin hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarını daha etkin bir şekilde yönetebilmeleri için büyük önem taşıyan iki temel beceridir. Dijital okuryazarlık, kişilerin dijital araçları ve teknolojileri etkili, güvenli ve bilinçli bir şekilde kullanabilme becerisidir. Finansal okuryazarlık ise, bireylerin finansal bilgiye sahip olmalarını, bu bilgiyi anlamalarını ve etkili bir şekilde uygulamalarını sağlayan bir beceri setidir. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ne şekilde etkilediğini tespit etmektir. Çalışmada Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerine internet ortamında anket uygulanmış ve 416 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Elde edilen veriler SPSS ve AMOS programları yardımıyla T-testi, ANOVA testi ve yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz bulgularına göre dijital okuryazarlık düzeyinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dijital Okuryazarlık, Finansal Okuryazarlık, Yapısal Eşitlik Modeli, 21. Yüzyıl Becerileri, Üniversite Öğrencileri

Abstract

Digital literacy and financial literacy are two fundamental skills that are of great importance for individuals to manage both their personal and professional lives more effectively. Digital literacy is the ability of individuals to use digital tools and technologies effectively, safely and consciously. Financial literacy is a skill set that allows individuals to have financial knowledge, understand this knowledge and apply it effectively. The aim of this study is to determine how the digital literacy levels of university students affect their financial literacy levels. In the study, an online survey was applied to Bolu Abant İzzet Baysal University students and 416 students participated in the study. The obtained data were analyzed using T-test, ANOVA test and structural equation modeling with the help of SPSS and AMOS programs. According to the analysis findings, it was observed that the digital literacy level had a significant effect on the financial literacy level.

Keywords: Digital Literacy, Financial Literacy, Structural Equation Model, 21 st Century Skills, University Student

Giriş

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, 21. yüzyılda eğitim, finans, ulaşım, iletişim, ekonomi gibi birçok alanda ilerlemeleri tetiklemiş ve bireylere yeni fırsatlar sunmuştur. Kişilerin bu fırsatları değerlendirebilmeleri, gelişen teknolojilere uyum sağlayabilmeleri için çeşitli yetenek ve becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu

beceriler arasında dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık becerilerinin önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık kavramlarının literatürde farklı tanımları mevcuttur. Dijital okuryazarlık, genel olarak teknolojik cihazlar aracılığıyla bilgiye ulaşma, anlama, analiz etme, yorumlama, üretme ve paylaşım yapabilme becerileri olarak tanımlanabilmektedir. Finansal okuryazarlık ise, kişilerin finansal konular hakkında bilgi sahibi olması, bu bilgiler doğrultusunda kararlar alabilme ve kararların sonuçlarını değerlendirebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde finansal işlemler genellikle dijital platformlar aracılığıyla gerçekleştirildiğinden dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki kişilerin dijital platformlarda finansal işlemleri yönetmeleri ve finansal güvenliklerini sağlayabilmeleri bakımından oldukça önemlidir. Bu çalışmada Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilere anket uygulanmış ve elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık kavramları açıklanmıştır. İkinci bölümde literatür araştırması ve hipotezlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmada tercih edilen yöntemler belirtilmiş ve dördüncü bölümde ise analizler sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Dijital Okuryazarlık

Okuryazarlık terimi, insanın düşünme yeteneklerinin zenginleşmesini ve dönüşümünü sağlayan pratik becerilerde ustalık, olarak tanımlanmaktadır (Belshaw, 2012: 90). 21.yy'da bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin; bankacılık, finans, ulaşım, ekonomi, eğitim gibi birçok alanda ilerlemeleri tetiklemesiyle birlikte bireylerin çağa uyum sağlamaları için çeşitli yeteneklere, yeterliliklere ve becerilere sahip olmaları gerekliliği kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu teknolojik yenilikler, öğrenmenin gerçekleşme biçimini değiştirmiş ve dijital okuryazarlık bu çağda temel yeterliliklerden biri haline gelmiştir (Reddy ve Sharma, 2020: 65-81).

Dijital okuryazarlık, insanların fikirlerini ifade etme, keşfetme, sorgulama, iletişim kurma ve anlama ihtiyaçları ile bağlantılı teknolojik, tutumsal ve bilişsel bileşenleri içermektedir (Avello Martínez vd., 2013: 451). Dijital okuryazarlık, literatürde dijital teknolojilerin aracılığıyla bilginin günlük hayatta insanların herhangi bir alanda kullandığı kültürel ve tarihsel anlayış ve uygulamaların bir bütünü olarak sunulmaktadır (Marín ve Castaneda, 2023: 1090). Bazı yazarlar tarafından dijital okuryazarlık, teknolojik araçları tanımlamak, bu araçlara erişmek, eleştirel olarak değerlendirmek, yönetmek, entegre etmek, yeni bilgi oluşturmak, kendini birden fazla medya ve formatta ifade edebilmek, düzenli ve basit bir şekilde iletişim kurmak

amacıyla teknolojik araçları uygun olarak kullanma farkındalığı ve yeteneği olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak Paul Gilster (1997) tarafından tanıtılan dijital okuryazarlık hakkında kesin bir anlayış bulunmamakta, teknolojik dönüşüm ve bilgi üretimindeki dönüşümün etkisiyle zaman içerisinde kavramsallaşması söz konusu olmaktadır (Park vd., 2021: 117; Esteve-Mon vd., 2020: 399; Bawden, 2008: 27; Martin, 2005: 135). Dijital okuryazarlığın gelişimi, yalnızca yeni iletişimsel yönlerin araçsal bileşenlerini değil, aynı zamanda bilgi ve teknolojilerin insanların yaşamındaki rolüyle ilgili entelektüel ve bilgisel becerileri de entegre etmenin artan önemini vurgulamaktadır (European Commission, 2019:1).

Dijital okuryazarlık, bireylerin teknolojik cihazları kullanarak bilgiye erişme, yönetme ve kullanma becerisine sahip olması nedeniyle bağımsız bir öğrenme olarak değerlendirilebilmektedir (Tohara vd., 2021: 3347).

Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Finansal okuryazarlık hakkında Noctor vd. (1992)' ye ait mevcut en eski tanıma göre finansal okuryazarlık, bireylerin para kullanımı ve yönetiminde etkin kararlar alma ve değerlendirme yapma becerisi olarak ifade edilmiştir. Literatür incelendiğinde finansal okuryazarlık, genellikle finansal kavramlar ve prosedürler hakkında sahip olunan bilgiyi, paranın kullanımı ve yönetimine ilişkin yargılarda bulunmayı ve etkin kararlar verebilme yeteneğini ifade etmektedir (Amagir vd., 2020: 2; Purnomo, 2019: 112).

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü ise finansal okuryazarlık kavramını; finansal kavramlar ve riskler hakkında bilgi ve anlayışı farklı finansal bağlamlarda etkin kararlar almak amacıyla uygulamaya dönük beceri, motivasyon ve güven olarak tanımlamaktadır (OECD, 2014: 33). Bu tanımlamalara ek olarak finansal okuryazarlık, bireylerin bilgilerini geliştirmeleri ve finansal istikrara ulaşmaları için bir dayanak, modern toplumda hayatta kalabilmelerini sağlayan temel bilgilerin bir parçası olarak da tanımlanabilmektedir. Literatürdeki tüm tanımlardan hareketle finansal okuryazarlık; finansal konuları öğrenme, finansal kavramları anlama ve kullanma becerisini içermektedir.

Finansal piyasaların teknolojiyle birlikte gelişmesi ve bu piyasalarda işlem gören yeni finansal varlıkların ortaya çıkması, piyasaların daha karmaşık bir yapıya bürünmesine neden olmuş, bu durum da finansal okuryazarlığın önemini her geçen gün daha fazla artırmıştır (Anbar, 2020: 219). Finansal okuryazarlık kavramının ilerlemesiyle birlikte, bireyler mali durumlarını daha iyi yönetebilecek, yetenek ve becerilerini geliştirerek refahlarını güvence altına alabilecek ve daha bilinçli kararlar verebilecek duruma geleceklerdir (Méndez Prado vd., 2022: 2; Purnomo, 2019: 112).

Literatür Taraması (Hipotezler)

Literatür incelendiğinde dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık kavramları ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların araştırmaya uygun olanlarından bir kısmının özeti sunulmuştur.

Koç ve İzer (2024) çalışmalarında, Sivas şehrindeki kişilerin sosyal medya kullanımının finansal okuryazarlık üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri anket uygulaması ile elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların yaşları değerlendirildiğinde yalnızca finansal araç yorumlamaları bakımından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Eğitim seviyesinde finansal okuryazarlık seviyeleri, finansal tutum ve davranışları, sosyal ağ seçimleri, sosyal ağ kullanımı, finansal videoların yeterli olup olmaması ve finansal araçların görsel yorumlanması arasında anlamlı bir fark elde edilmiştir. Meslek seviyesinde bütün değişkenlerde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Gelir seviyesinde ise yalnızca sosyal ağ kullanımı ile finansal araçların görsel yorumlanmasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir.

Mulyono (2023) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencileri üzerinde finansal okuryazarlık yoluyla dijital okuryazarlığın fintech hizmetlerinin kullanımına olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Anket aracılığıyla veriler elde edilmiş ve SmartPLS istatistik yazılımı kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda, dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık yoluyla fintech hizmetlerinin kullanımına olan etkisinin pozitif ve anlamlı olduğu elde edilmiştir. Benzer şekilde, dijital okuryazarlığın eğitim düzeyi tarafından yönetilen finansal teknoloji kullanımına olan etkisi de pozitif ve anlamlı bulunmuştur. Bu nedenle, öğrencilerin fintechin gelişiminden en iyi şekilde yararlanabilmeleri için sınıf derslerine dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık eğitimlerinin dâhil edilmesi önerilmiştir.

Koskelainen ve diğerleri (2023) çalışmalarında dijitalleşmenin bireylerin finansal okuryazarlığını ve finansal yeteneklerini nasıl etkilediğini keşfetmeyi amaçlamışlardır. Literatür incelemesi ile finans ve dijitalleşmenin kesişimindeki mevcut literatürün fintech, dijital ortamlarda finansal davranış ve davranışsal müdahaleler olmak üzere üç temaya odaklandığı elde edilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda, belirlenen temaların geleneksel finansal okuryazarlığın ve finansal kabiliyetin unsurlarını nasıl etkilediğini gösterilerek dijital finansal okuryazarlığı ve yeteneği açıklayan bir çerçeve önermişlerdir.

Turhan (2021) tarafından yapılan araştırmada, İstanbul'da eğitim veren bir vakıf üniversitesi öğrencilerinin dijital okuryazarlığının finansal okuryazarlığa olan etkisi incelenmiştir. Öğrencilere anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Gerçekleştirilen analizlerde dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmış, dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık davranışına olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir.

Munari ve Susanti (2021) çalışmalarında işlem kolaylığı, dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlığın e-bankacılık kullanımına etkisini analiz etmişlerdir. Üniversite öğrencilerinden muhasebe eğitimi alanlara anket uygulanarak veriler elde edilerek regresyon analizi yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre, hem eş zamanlı hem de kısmi olarak işlem kolaylığı, dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlığın e-bankacılık kullanımı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Çetiner ve Çilingirtürk (2019) araştırmalarında sosyal ağların finansal okuryazarlık üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Veriler anket uygulanarak elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda sosyal medya ve çeşitli yazılım uygulamaları aracılığıyla finansal okuryazarlığın artırılmasının ve eğitim verilmesinin mümkün olduğu ancak kişisel tutumlara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Çalışmanın kavramsal çerçevesi ve literatürde bulunan araştırmalar kapsamında oluşturulan hipotezler aşağıda belirtilmiştir.

- H₁: Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.
- H₂: Üniversite ğrencilerinin cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₃: Üniversite ğrencilerinin cinsiyetleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₄: Üniversite ğrencilerinin finans konularını içeren ders almaları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₅: Üniversite ğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile sınıfları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₆: Üniversite ğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile sınıfları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₇: Üniversite ğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri ile finansal okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₈: Üniversite ğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri ile dijital okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

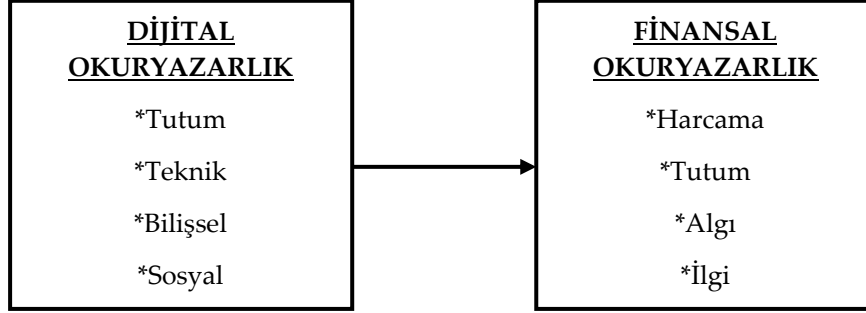
Metodoloji

Amaç ve Katkı

21. yüzyıl becerilerinin ne çıkan en temel bileşenleri arasında bulunan dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Dijital okuryazarlık becerisi, kişilerin bilgisayar, internet, akıllı telefon, tablet vb. diğer dijital teknolojiler ile etkili bir şekilde iletişim kurmalarına olanak tanmaktadır. Dijital okuryazarlık, kişilerin yalnız günlük hayatlarında değil iş dünyalarında da oldukça önemlidir. Bu beceriye sahip olmak kariyer gelişimi açısından bireylere avantaj sağlayabilmektedir. Finansal okuryazarlık becerisi ise, kişilerin finans yönetimi hakkında bilgi edinmelerini ve bilinçli olarak finansal kararlar verebilmelerini sağlamaktadır. Bu becerinin gelişmesi, bireylerin ekonomik refahlarının artmasında etkili olmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı üniversite ğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ne şekilde etkilediğinin tespit edilmesidir. Elde edilen bulgular doğrultusunda sunulacak önerilerin literatüre katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Model

Çalışmada üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi araştırılmaktadır. Bu doğrultuda, sınanmak istenen hipotezlerin bulunduğu çalışma modeli Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Çalışmanın Modeli

Ana Kütle (Evren) ve Örneklem

Çalışma aktif öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi web sitesinden elde edilen bilgilere göre evren 33745 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmaya, dâhil edilmeyen anket bulunmamaktadır. Analizler 416 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Faktör analizi için uygun örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında, Hair ve arkadaşları (2006) katılımcı sayısının kullanılan ölçek ifadelerinin sayısının en az 10 katı olması veya $(N/p > 10)$ formülünün kullanılmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Bu bağlamda çalışmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu ifade edilebilmektedir (Hair vd., 2006: 221).

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada Google Forms aracılığıyla hazırlanan anket formu 06.05.2024-31.05.2024 tarihleri arasında çevrimiçi olarak katılımcılara ulaştırılmıştır. Oluşturulan anket formu üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanan ifadeler yer almaktadır. İkinci bölümde üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık seviyelerini belirlemeye yönelik ifadeler yer almakta ve son bölümde ise üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik ifadeler bulunmaktadır.

Ölçekler

Çalışma üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeylerine odaklanmaktadır. Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi amacıyla araştırmaya uygun olan ölçeklere ankette yer verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesinde Dijital Okuryazarlık ölçeğinden yararlanılmıştır. Dijital Okuryazarlık Ölçeği, Ng (2012) tarafından geliştirilmiştir. Hamutoğlu ve arkadaşları tarafından (2017) Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek 17 sorudan oluşmaktadır. Ölçek; 7 sorusu tutum, 6 sorusu teknik, 2 sorusu bilişsel, 2 sorusu sosyal boyutu belirlemek için kullanılan beşli likert tipi bir ölçme aracıdır.

Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenebilmesi için ise, Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Sarıgül (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 4 boyut ve 14 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek; 4 ifadesi harcama, 4 ifadesi tutum, 3 ifadesi algı ve 3 ifadesi ilgi boyutunu belirlemek amacıyla kullanılan beşli likert tipindedir.

Analiz Yöntemi

Çalışmada ilk olarak ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeklerin farklı araştırmalarda kullanılmış olması gerekçesi geçerliliğin belirlenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliklerinin belirlenmesinde her iki ölçeğin Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonrasında hipotezlere ilişkin T-testi, ANOVA testi ve yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Bulgular

Demografik Değişkenler

Tablo 1. Demografik Özellikler

Demografik Özellikler		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	267	64,2
	Erkek	149	35,8
Yaş	18-20 yaş arası	228	54,8
	21-23 yaş arası	136	32,7
	24 yaş ve üzeri	52	12,5
Sınıf	1.sınıf	232	55,8
	2.sınıf	93	22,3
	3.sınıf	65	15,6
	4.sınıf	26	6,3
Finans Dersi Katılımı	Evet	224	53,8
	Hayır	192	46,2
Günlük İnternet Kullanım Süresi	1-3 saat	71	17,1
	4-6 saat	268	64,4
	7 saat ve üzeri	77	18,5
Toplam		416	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların çoğunun kadın (%64,2) ve 1. sınıf (%55,8) olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde öğrencilerin %54,8'inin 18-20 yaş arasında, %32,7'sinin 21-23 yaş arasında ve %12,5'inin 24 yaş ve üzerinde

olduğu sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların %53,8'i finans alanında ders almış, %46,2'si finans ve benzeri ders almamıştır. Öğrencilerin %17,1'si günlük 1-3 saat, %64,4'i 4-6 saat, %18,5'i 7 saat ve üzerinde internet kullanmaktadır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Çalışmada ilk olarak kullanılan ölçeklere yönelik olarak geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Geçerlilik analizi çerçevesinde dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık ölçeklerine her biri için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde χ^2/sd (CMIN/SD), GFI, TLI, CFI ve RMSEA uyum indeksleri ile model geçerliliği sınanmıştır. Model uyumunun sağlanması için χ^2/sd (CMIN/SD) değerinin 5'ten küçük olması, GFI değerinin 0,80'den büyük olması, TLI ve CFI değerlerinin 0,90'dan büyük olması ve RMSEA değerinin 0,80'den küçük olması gerekmektedir (Schumacker ve Lomax, 2004: 81-84; Hu ve Bentler, 1999: 4; Byrne, 2010: 73-84). Tablo 2'de her iki ölçek için uyum iyiliği değerleri belirtilmiştir.

Tablo 2. Dijital Okuryazarlık ve Finansal Okuryazarlık Ölçeği Uyum İyiliği Değerleri

		Dijital Okuryazarlık	Finansal Okuryazarlık
Uyum İndeksleri	GFI	0,930	0,960
	CFI	0,933	0,944
	TLI	0,916	0,927
	RMSEA	0,059	0,043
	CMIN/SD	2,468	1,783
χ^2 test	N	416	416
	SD	109	70
	χ^2	269,040	124,781
	p	0,000	0,000

Tablo 2'de dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık ölçeklerinin uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar arasında olduğu belirlenmiş, her iki ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

Tablo 3. Dijital Okuryazarlık ve Finansal Okuryazarlık Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri
Dijital Okuryazarlık	
tutum1	0,675*
tutum2	0,738*
tutum3	0,624*
tutum4	0,663*
tutum5	0,364*
tutum6	0,418*
tutum7	0,455*
teknik1	0,705*
teknik2	0,706*
teknik3	0,703*
teknik4	0,760*
teknik5	0,731*
teknik6	0,563*
bilissel1	0,555*
bilissel2	0,793*
dosyalduygusal1	0,851*
sosyalduygusal2	0,581*
Finansal Okuryazarlık	
harcama1	0,406*
harcama2	0,546*
harcama3	0,770*
harcama4	0,721*
tutum1	0,455*
tutum2	0,531*
tutum3	0,602*
tutum4	0,843*
algı1	0,528*
algı2	0,701*
algı3	0,621*
ilgi1	0,585*
ilgi2	0,431*
ilgi3	0,462*

*p<0,05

Harrington'a (2009) göre faktör yüklerinin 0,30'un üstünde olması istenmektedir. Faktör yüklerinin değerleri; 0,32 zayıf, 0,45 orta, 0,55 iyi, 0,63 çok iyi, 0,71 ve üzeri olduğunda mükemmel kabul edilmektedir. Tablo 3 incelendiğinde faktör yükleri her iki ölçek için 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tanımlayıcı İstatistikler

Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık ölçeklerinin yapı geçerliliği sağlandıktan sonra güvenilirlik değerleri incelenmiştir. Ölçeklerin Cronbach Alfa (α) değerleri Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Ölçeklerin Güvenilirlik Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Güvenilirlik Değeri
Dijital Okuryazarlık	17	0,851
Finansal Okuryazarlık	14	0,701

Dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık ölçeklerinin güvenilirlik değerleri sırasıyla 0,851 ve 0,701 olarak elde edilmiştir. Cronbach Alfa (α) değerlerinin 0,70'in üzerinde olması, ölçeklerin güvenilir ölçekler olduğunu ifade etmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994: 265).

Güvenilirlik analizi yapıldıktan sonra araştırmada kullanılan ölçek boyutlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ve boyutlar arasındaki korelasyonlara ait bulgular Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5. Tanımlayıcı Değerler

	Boyutlar	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8
Dijital Okuryazarlık	Tutum	4,130	0,496	-							
	Teknik	4,122	0,605	0,404**	-						
	Bilişsel	4,126	0,678	0,378**	0,337**	-					
	Sosyal-Duygusal	3,757	0,817	0,336**	0,375**	0,401**	-				
Finansal Okuryazarlık	Harcama	3,063	0,905	-0,084	-0,119*	0,037	0,006	-			
	Tutum	4,001	0,708	0,143**	0,125*	0,067	0,175**	-0,295**	-		
	Algı	2,375	0,887	-0,086	-0,44	-0,072	-0,009	0,282**	-0,113*	-	
	İlgi	2,988	0,626	0,081	0,59	0,011	0,167**	-0,37	0,121*	0,098*	-

**p<0,01

*p<0,05

Hipotez Testleri

Araştırmada üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlığının finansal okuryazarlık üzerine etkisi incelenmektedir. Çalışmanın amacı kapsamında oluşturulan hipotezlerin test edilmesi için öncelikle dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik özellikler bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı T-testi ve

ANOVA testleriyle analiz edilmiştir. Daha sonra dijital okuryazarlığının finansal okuryazarlık üzerine etkisinin belirlenmesi için yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak yol analizi yöntemi ile ilgili ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Dijital Okuryazarlık Ve Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin T-Testi Sonuçları

		Değişkenler	N	Ortalama	T-testi	P değeri
Dijital Okuryazarlık Düzeyi	Cinsiyet	Kadın	267	4,0436	3,988	0,001*
		Erkek	149	4,2139		
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Cinsiyet	Kadın	267	3,2793	0,658	0,511
		Erkek	149	3,2531		

*p<0,05

Tablo 6'da cinsiyete göre öğrencilerin finansal okuryazarlık ve dijital okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Analiz sonuçlarında, cinsiyete göre dijital okuryazarlık düzeyleri farklılaşırken finansal okuryazarlık farklılık göstermemektedir. Bulgulara göre H2 hipotezi reddedilmekte H3 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 7. Finans Konularını İçeren Ders Alınıp Alınmamasına Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin T-Testi Sonuçları

		Değişkenler	N	Ortalama	T-testi	P değeri
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Finans konularını içeren ders alınıp alınmaması	Evet	224	3,1939	1,085	0,040*
		Hayır	192	3,1295		

*p<0,05

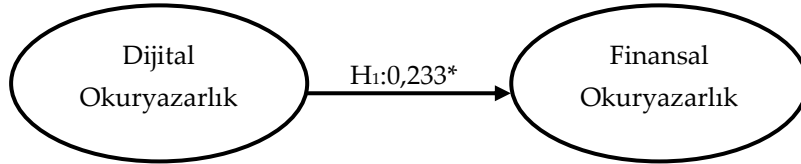
Tablo 7'de finans konularını içeren ders alınıp alınmamasına göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Analiz sonuçlarında, finans konularını içeren ders alma durumuna göre finansal okuryazarlık düzeylerinin farklılaştığı gözlemlenmiştir. Bulgulara göre H4 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 8. Sınıf ve Günlük İnternet Kullanım Süreleri ile Dijital Okuryazarlık ve Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin ANOVA Testi Sonuçları

		Değişkenler	N	Ortalama	F değeri	P değeri
Dijital Okuryazarlık Düzeyi	Sınıf	1.sınıf	232	4,1171	0,201	0,896
		2.sınıf	93	4,0833		
		3.sınıf	65	4,1042		
		4.sınıf	26	4,0703		
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Sınıf	1.sınıf	232	3,3036	1,602	0,188
		2.sınıf	93	3,2083		
		3.sınıf	65	3,2628		
		4.sınıf	26	3,2067		
Dijital Okuryazarlık Düzeyi	Günlük internet kullanım süresi	1-3 saat	71	3,9598	9,615	0,001*
		4-6 saat	268	4,0986		
		7 saat ve üzeri	77	4,2590		
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Günlük internet kullanım süresi	1-3 saat	71	3,2685	1,602	0,024*
		4-6 saat	268	3,2396		
		7 saat ve üzeri	77	3,3766		

*p<0,05

Tablo 8’de üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeyleri sınıfları ve günlük internet kullanım süreleri bağlamında ANOVA testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin sınıfları ile dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir. Günlük internet kullanım süreleri ile dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Bu doğrultuda H5 ve H6 hipotezleri reddedilmekte, H7 ve H8 hipotezleri kabul edilmektedir.

Şekil 2. H₁ Hipotezine İlişkin Yol Diyagramı

Yol analizinde χ^2/sd , GFI,NFI, CFI ve RMSEA uyum indeksleri sınanmıştır. Model uyumunun sağlanması için χ^2/sd değerinin 5'ten küçük olması, GFI değerinin 0,80'den büyük olması, CFI değerinin 0,90'dan büyük olması ve RMSEA değerinin 0,80'den küçük olması gerekmektedir (Schumacker ve Lomax, 2004: 81-84; Hu ve Bentler, 1999: 4; Byrne, 2010: 73-84).

Tablo 9. Yol Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Kriter Değeri
χ^2/sd	2,269
GFI	0,907
NFI	0,844
CFI	0,905
RMSEA	0,055

Tablo 9 incelendiğinde χ^2/sd değeri 2,269, GFI değeri 0,907, NFI değeri 0,844, CFI değeri 0,905 ve RMSEA değeri 0,055 olarak elde edilmiştir. Uyum iyiliği değerlerine bakıldığında tüm değerlerin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu saptanmış ve buradan hareketle yol analizi geçerli kabul edilmiştir.

Yol analizi ile test edilen H_1 hipotezinin standardize değeri, standart hata ve kritik oranı Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Yol Analizi Bulguları

Değişken	Standardize Değer	Standart Hata	Kritik Oran
Dijital Okuryazarlık \rightarrow Finansal Okuryazarlık	0,233*	0,074	2,152

* $p < 0,05$; N=416

Çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan yol analizi ile dijital okuryazarlık düzeyinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir.

Sonuç

Dijital okuryazarlık, bireylerin teknolojik araçları ve dijital medyayı etkili ve güvenli bir biçimde kullanma becerisidir. Bu beceri, bireylerin interneti kullanma, bilgiye erişme, veri yönetimi, çevrimiçi güvenlik ve gizlilik, sosyal medya platformlarını anlama, değerlendirme, kullanma ve paylaşma gibi konuları içermektedir. Dijital okuryazarlık, bireylerin dijital dünyada etkili, güvenli ve sorumlu bir biçimde hareket etmelerini sağlamaktadır. Finansal okuryazarlık ise, bireylerin kişisel finans yönetimi ile ilgili temel bilgi ve becerilere sahip olmasını ifade etmektedir. Finansal

okuryazarlık becerisi; bütçeleme, tasarruf etme, yatırım yapma, finansal kararlar alma, borç ve risk yönetimini içermektedir. Finansal okuryazarlık, kişinin kendi finansal durumunu anlamasını, finansal hedefler koymasını ve bu hedeflere ulaşmak için etkili stratejiler oluşturmasını sağlamaktadır.

Günümüzde, dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık hem kişisel hem de profesyonel yaşamda 21.yy becerileri arasında öne çıkan önemli beceriler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda çalışmada dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlığa etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın evrenini 33745 öğrenciden oluşan Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmış, hazırlanan anket formu çevrimiçi olarak 416 öğrenciye ulaştırılmıştır.

Çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla T-testi, ANOVA testi ve yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analizi kullanılarak ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular literatürdeki benzer çalışmaların sonuçları göz önüne alınarak değerlendirildiğinde sonuçlar; Koç ve İzer (2024), Mulyono (2023), Koskelainen vd. (2023), Turhan (2021), Munari ve Susanti (2021), Çetiner ve Çilingirtürk (2019) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Çalışma ile ulaşılan bulgulardan hareketle çeşitli öneriler:

- Dijital okuryazarlık konularından; internet güvenliği, veri yönetimi, sosyal medya kullanımı, dijital iletişim ve bilgi okuryazarlığı gibi konular, üniversite müfredatına entegre edilmesi,
- Bütün üniversite öğrencilerin alabileceği, dijital becerileri ve güvenliği kapsayan dersler sunulması,
- Dijital araçların nasıl kullanılacağı ve finansal bilgilerin nasıl yönetileceği hakkında; internet bankacılığı, yatırım platformları ve finansal uygulamalar konularında derslerin eklenmesi,
- Üniversitelerde bölüm ayrımı gözetmeksizin finansal okuryazarlık dersinin müfredata dâhil edilmesi,
- Öğrencilere finansal okuryazarlık konuları arasında bulunan bütçeleme ve tasarruf yapma konusunda pratik bilgiler ve teknikler sunan atölyeler düzenlenmesi,
- Yatırım yapma ve kredi yönetimi gibi konularda workshoplar düzenlenmesi,
- Finansal konularda uzmanların katılacağı konferans ve panel sayılarının artırılması,
- Finansal okuryazarlığı artırmaya yönelik toplum hizmeti projeleri başlatılması önerilmektedir.

Çalışmanın Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinden elde edilen veriler ile sınırlı kalmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalar için farklı üniversitelerdeki öğrencilerin araştırmaya dâhil edilerek çalışmanın kapsamı genişletilebilir. Ayrıca farklı eğitim düzeyindeki öğrencilerin dijital ve finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi ve etkileşiminin gözlemlenmesi ve bulguların karşılaştırılması yapılarak çalışmanın geliştirilmesi mümkündür.

Kaynakça

- Amagir, A., Groot, W., van den Brink, H. M., & Wilschut, A. (2020). Financial literacy of high school students in the Netherlands: knowledge, attitudes, self-efficacy, and behavior. *International Review of Economics Education*, 34, 100185.
- Anbar, A. (2020). Finansal Okuryazarlığın Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi.
- Avello Martínez, R., López Fernández, R., Cañedo Iglesias, M., Álvarez Acosta, H., Granados Romero, J., & Obando Freire, F. (2013). Evolución de la alfabetización digital: Nuevos conceptos y nuevas alfabetizaciones. *MediSur*, 11(4), 450–457.
- Bawden, D. (2008). Origins and concepts of digital literacy. *Digital literacies: Concepts, policies and practices*, 30(2008), 17-32.
- Belshaw, D. (2012). What is 'digital literacy'? A Pragmatic investigation (Doctoral dissertation, Durham University).
- Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications And Programming*. 2nd Edition, New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Çetiner, M., & Çilingirtürk, A. M. (2019). Sosyal Ağların Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi. *Sosyoekonomi*, 27(41), 41-56.
- Esteve-Mon, F. M., Llopis-Nebot, M. Á., & Adell-Segura, J. (2020). Digital teaching competence of university teachers: A systematic review of the literature. *IEEE revista Iberoamericana de Tecnologías del aprendizaje*, 15(4), 399-406.
- European Commission. (2019). Key competences for lifelong learning. Publications Office. Retrieved from <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., & Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis*. Uppersaddle River.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory factor analysis*. Oxford university press.

- Hu, L-T., Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Koç, S., & İzer, B. C. (2024). Sosyal Medya Kullanımının Finansal Okuryazarlığa Etkisi: Sivas İli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (60), 65-89.
- Koskelainen, T., Kalmi, P., Scornavacca, E., & Vartiainen, T. (2023). Financial literacy in the digital age—A research agenda. *Journal of Consumer Affairs*, 57(1), 507-528.
- Marín, V. I., & Castaneda, L. (2023). Developing digital literacy for teaching and learning. In *Handbook of open, distance and digital education* (pp. 1089-1108). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Martin, A. (2005). DigEuLit—a European framework for digital literacy: a progress report. *Journal of eLiteracy*, 2(2), 130-136.
- Méndez Prado, S. M., Zambrano Franco, M. J., Zambrano Zapata, S. G., Chiluita García, K. M., Everaert, P., & Valcke, M. (2022). A systematic review of financial literacy research in Latin America and the Caribbean. *Sustainability*, 14(7), 3814.
- Mulyono, M. (2023). The Impact of Digital Literacy on Fintech Service Usage Through Financial Literacy. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 426, p. 02003). EDP Sciences.
- Munari, S. A. L. H., & Susanti, S. (2021). The effect of ease of transaction, Digital Literacy, and Financial Literacy on the Use of E-Banking. *Economic Education Analysis Journal*, 10(2), 298-309.
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?, *Computers & Education*, 59(1), 1065-1078.
- Noctor, M., Stoney, S., & Stradling, R. (1992). Financial literacy: a discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people's learning. National Foundation for Educational Research.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric Theory*. 3rd Edition, New York: McGraw-Hill Inc.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2014. *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century* (Vol. VI). OECD Publishing, In PISA. Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264208094-en>. Retrieved from.

- Park, H., Kim, H. S., & Park, H. W. (2021). A scientometric study of digital literacy, ICT literacy, information literacy, and media literacy. *Journal of Data and Information Science*, 6(2), 116-138.
- Purnomo, B. R. (2019). Artistic orientation, financial literacy and entrepreneurial performance. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 13(1/2), 105-128.
- Reddy, P., Sharma, B., & Chaudhary, K. (2020). Digital literacy: A review of literature. *International Journal of Technoethics (IJT)*, 11(2), 65-94.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum Ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik Ve Güvenirlik. *Journal of Management and Economics Research*, 13(1), 200-218.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide To Structural Equation Modelling*. 2nd Edition, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tohara, A. J. T. (2021). Exploring digital literacy strategies for students with special educational needs in the digital age. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(9), 3345-3358.
- Turhan, G. T. (2021, October). Dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlığa etkisi: üniversite öğrencileri örneği". In 12th SCF International Conference on "Contemporary Issues in Social Sciences (pp. 292-302).